

Ami a tankönyvekből kimaradt – Ják értékei a jákiak szemével

Az egész országban, sőt nemzetközileg is ismert, kirándulók által felkeresett, tudósok által kutatott jáki Szent György apátsági templom dombja körül folyamatosan fejlődő Ják község egy élhető, infrastrukturálisan, intézményekkel, szolgáltatásokkal kiválóan ellátott település. A helyiek jól létéhez azonban egy ideje hiányzott a közösségi színtér kitért kapuja, a kulturális élet, a színek, a programok, de leginkább a közösség. Hiányzott az a személy, aki élettel tölti meg a házat, mosolyával jelen van a falu mindennapjaiban. A Nemzeti Művelődési Intézet Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Programja lehetőséget teremtett rátalálni arra a felsőfokú végzettségű közművelődési szakemberre, Kecskés Andreára, aki Dr. Tóth Ernő polgármesterrel együtt gondolkodva a jáki közösségi életet is olyan ragyogóvá teszi, amilyen tiszteletreméltó fényt áraszt Jákra és a falun túlra is a katedrális.

É. K.: Rengetegszer bemutatad már polgármesterként és magánemberként is Jákot akár otthon, akár konferenciák, interjúk keretében. Mi az, amivel minden beszélgetést, előadást indítasz, mi a legfontosabb számodra Jákon?

T. E.: Meggyőződésem, hogy Ják egy Isten áldotta hely, ahol kimondva, vagy kimondatlanul, de mindig jelen van a hit, nagyon erős a szakrális energiák. A keresztény vallás nyolcszáz éves bástyája, a háromhajós, kéttornyú katedrális falai közé jákiak nemzedékei hozták örömeiket-bánataikat, kéreseiket-hálájukat, büszkeségeiket-félelmeiket, fogadalmaikat-bűneiket, halk sóhajaikat, zengő éneküket, közös vagy magányos

Dr. Tóth Ernő, Ják polgármestere

imáikat. A falak ezeket a szakrális erőket mind magukba zárták és visszasugározzák, ha erre nyitott lélek lép be közéjük. Amikor nagy választás elé állított az élet, rátapasztottam a tenyeremet a templom falaira, arra gondoltam, hogy „legyen meg a Te akaratom...” és minden egyszerűvé vált. Ják Vas megye legnagyobb községe, modern, mégis falusias környezetben ideális hely a gyermekeiket a tiszta erkölcsi értékek mentén nevelő szülők és a nyugalmat kereső idősök számára egyaránt. Jómagam 20 év budapesti pallérozódás és karrier után költöztem haza. Nagyon erős volt a vonzás, hazahívott a falu. Így a családomban az egyes generációk egymást megerősítve, harmóniában teljeshedhetnek ki.

É. K.: Ennek a harmóniának, jól létnek a megteremtése a polgármesteri célod is?

T. E.: Igen és hiszem, hogy a kultúra, a közösségben eltöltött idő mindennek az alapja. Egy-

másra odafigyelve, megteremtve a beszélgetés öröme megélésének feltételeit, a minőség iránti igényt formálva Ják az örökségéhez méltó szellemi központ, s ami ennél fontosabb, a lakói által megbecsült település lesz.

É. K.: Ják megihletti a turistákat, zarándokokat, művészeket. Az örökségre építve hogyan alakult a kulturális élet az elmúlt évtizedekben és milyen új pályára állt 2021-ben?

T. E.: Ják története a vaskortól folyamatos, 1000 éves magyar falu. A templomdombon már a XI. században település és templom állt. Az országalapítást követően telepedett le itt Wasserburgi Wecellin bajor lovag, I. (Szent) István királyi testőrségének parancsnoka, és megalapította a Ják nemzetséget. A mai települést 1221-ben említik először oklevelek. Bencés rendi apátságát 1214-ben a Ják nembeli Márton comes alapította és megkezdődött a monumentális apát-

sági templom építése. Jáki Nagy Márton tisztelete a mai napig jelen van Jákon, nevét utca őrzi, az áprilisi Szent György napi búcsú előtti szombaton Jáki Nagy Márton napi rendezvényeket szervezünk. A monostor sokáig meghatározta a falu életét, falai között élénk szerzetesi élet folyt, de a török időkben elhagyták a bencések és azóta sem tértek vissza.

A falu a XVIII. században fazekasairól volt híres, akik céhet is alapítottak. Az egykori nagynevű jáki fazekas dinasztiák leszármazottjai nem vitték tovább a kézműves hagyományt, de lelkes civilek az önkormányzat támogatásával jelenleg is arra töreksenek, hogy feltámasszák.

Napjainkban a falut közel 2600 fő lakja. Az óvoda és az iskola működése garancia a gyermekek és fiatalok szülőfalujuk iránti kötődésének kialakulásához. Meglátásom szerint, kulturális szempontból a helyi identitás erősítése az önkormányzat legfontosabb feladata. Sok intézkedésünkől visszaköszön ez a törekvés, a babacsomag bevezetésétől, a Jáki Művésztelep és a Jáki Pajtaszínház támogatásán keresztül, a helyi idősek közösségének erősítéséig.

Az elmúlt évtizedekben sajnos jellemző lett a bezárkózás. A közösségek építése helyett azok gyengülése, a falu népének összetartása helyett az egyéni érdekek érvényesülése, a hagyományok megőrzése helyett azok elhagyása lett a helyi társadalmi folyamatok iránya. Természetesen időszakosan sikerre vitt kezdeményezések és akciójellegű kulturális események megvalósultak, de tudatos közösségépítés, valamint erre épülő program-, és rendezvényszervezés 2020. év vége óta követhető nyomon a községben. Hiszek benne, hogy a közművelődési szakember által generált folyamatok a falu teljes egészének társadalmi, sőt gazdasági fejlődésére is hatással lesznek. A Nemze-

ti Művelődési Intézet Vas Megyei Igazgatósága által nyújtott szakmai segítség rendkívül inspiráló számunkra. Az ötleteket, szakmai trükköket megismerve, a lehetőségeket kihasználva újabb és újabb terveink születnek.

É. K.: Milyen konkrét fejlesztési, közösségépítő folyamatokban nyújtott támogatást az intézet?

T. E.: Az első benyomás megismételhetetlen. Ezt az első képet magamban 2020 nyarán alkottam meg a Nemzeti Művelődési Intézetéről, amikor igazgató asszony a Jáki Művésztelep záróebédjén sorolni kezdte, mi mindenben tudnánk együttműködni és bízott az alkotótábor több irányban történő kibővítésére. Ezután a Vas Megyei Igazgatóság külön invitálására részt vehettem a Közösségépítő kultúránk programsorozat kapcsán megvalósult „Látóúton”. Az odavezető úton a szó értelmét „ízlelgettem”: „Látóút”. Vajon mi hasznosat fogok látni. Lakitelekre, a Kárpát-medencei közösségi kezdeményezések székházához érve megszólított a „hely szelleme”, rájöttem, hogy nem vagyok egyedül a gondolataimmal. Az út során és a Nemzeti Művelődési Intézet székházában is rengeteg olyan emberrel és tanáccsal találkoztam, ami megerősített, hogy jó irányba állítom a települést, ha a kultúrát, a közösségek létrehozását kiemelt helyre emelem stratégiámban és minél több falubelit meggyőzők az ügy jelentőségéről. Szerencsés véletlen, hogy a hosszú úton végig igazgató asszony mellett ültem a buszon, ez a beszélgetés képezi az azóta kivirágzó, majd számtalan gyümölcsöt termő kapcsolat alapjait. A közös gondolkodás szerteágazó eredményei jelentősen meghaladták az én eredeti elképzeléseimet. Első partnerem mindebben Kecskés Andrea lett, akire szintén az igazgatóság támogatásával találtam rá. Olyan embert kerestem, aki nemcsak végzettségének megfelelően képes

ellátni a közművelődési feladatokat községünkben, hanem habitusában, értékrendjében is az emberséget, a másik ember iránti alázatot és az elhivatottságot képviseli. 2020 novemberétől Andrea a Nemzeti Művelődési Intézet Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Programjában koordinátorként segíti a megyei igazgatóság munkáját és szervezi a jáki közösségi életet. Az első és legfontosabb volt, hogy felmérjük a helyi igényeket, hiszen csak olyan elképzelésekhez fogunk tudni társakat találni, amelyek alulról indulnak és valóban szükségesnek érzi őket a lakosság.

É. K.: Hogy is indult el Ják közösségi életének magasabb szintre emelése? Hogy indult be a jáki kulturális élet?

T. E.: Büszkék vagyunk arra, hogy Ják 2021-ben megtelt étellel. A közösségi színtér részleges felújítását lehetőségeinkhez mérten megkezdtuk. A sorsát szívén viselő jákiakkal falakat és bútorokat festettünk, tükrös tánctermet rendeztünk be, parkettát csiszoltunk, zajfóga falat építettünk, hogy a ház kis, szeparált udvara is birtokba vehető legyen. Az előtérben saját használatú kávézót alakítottunk ki. Közben rendszerek lettek a programok a pajtában is.

Elsősorban a mikroközösségek építésére helyeztük a hangsúlyt. Így talált rövidesen otthonra a házban a Női kör, a Nyugdíjas Klub, a dartsosok klubhelyiséget alakítottak ki a pincében, Tippentő baba-mama foglalkozások, ovis angol és az amatőr színházi társulat próbái váltják egymást a főtéri kulturális központban, ahol mostanra szinte soha nem hül ki a kilincs. A sportok közül az aerobic, gyógytorna, a hastánc, a mini-klub, a pilates és a jóga építi a maga közösségeit.

Megkezdődött az egyes ünnepek köré szerveződött hagyományok és a helyi értékek felkutatása.

Beindult a Jáki Kulturális Élet, ami nem más, mint a közösségi

események naplója, beharangozója és részletes beszámolója a közösségi oldalon mindannak, ami napról-napra a településen történik.

Igazi innovációként értékelhetjük és ebben a Nemzeti Művelődési Intézet is megerősít bennünket néhány közösségi programunkat, mint a Vers-staféta; a Bicajos ébresztő, vagy a Gyermeknap Kerekítő Tippentő foglalkozás.

A „Végy egyet, tégy egyet” program keretében közösségi könyvespolcot alakítottunk ki. Rendkívül sikeres a Kultúr Cafe beszélgetőest, amely sorozat keretében egy meghívott előadóval egy különleges témát, személyes sorsot, szabadidős elfoglaltságot, ismeretet járunk körbe, térképezünk fel, hasonlítunk össze saját tapasztalatainkkal, véleményezünk.

A legkreatívabbak például a Bútorfestő, az Üvegékszer, a Nemezélő, vagy a Kerámia Nyitott Műhelyben csillogtathatják meg tehetségüket.

Írtunk ki pályázatot Jáki Virágos Kertek címmel. Megörvendettük a legifjabbakat bábelőadással.

É. K.: A nyár aztán dübörgött, szinte minden jáki megmozdult és egyre többen figyeltek Jákra. Milyen alulról jövő kezdeményezéseket karolt fel az önkormányzat?

T. E.: Valóban jó volt a nyáron jákinak lenni és ezt az érzést egyre többen megélték a községben. A Jáki Művésztelep 2021-ben is meg tudott újulni és az egész térség művészeti kínálatát magasabb szintre emelte. A magán-, és alkotói kezdeményezésre létrejött tíz napos alkotótábor Ják szakrális, épített kulturális és természeti kincseiből meríti az ihletet, az így létrejövő képzőművészeti produktumok, alkotó-, és emberi kapcsolatok pedig községünk hírnevét öregbítik. A programok szervezése külső finanszírozással valósul meg, az alkotást érdekes, tudomá-

nyos előadások, társművészeti bemutatók és kiállítások teszik színesebbé. Míg 2020-ban „csak” egy plakátkiállítás került ki szerte a település kirakataiba arról, milyen csodálatos művek születtek a képzőművészek műhelyeiben, addig a 2021-es műalkotásokat bemutatunk más települések értéknapjain is. Az alkotótábor kialakulásáról, céljairól és 2021-es programjairól filmet is készítettünk a Nemzeti Művelődési Intézet által életre hívott jogyakorlaton.hu munkaértekezlet-felületre.

A Szent Jakab búcsú visszarepített bennünket kicsit az időben. Termelői piacot, kézműves vásárt szerveztünk. Sor került az ünnepélyes Búzaösszeöntésre is, hogy aztán a Jákiak Kenyerét az augusztus 20-i ünnephez kapcsolódva közösen megköstöljük. Felemelő volt látni, hogy a hivatalos programok után órákkal is zsong még a rendezvénypajta. Az esemény spontaneitása és jó hangulata sokaktól visszaköszönt azóta is, pedig aznap nem is készültünk semmi költséges vagy látványos programmal, egyszerűen csak sokan összejöttünk és ráértünk, jó volt együtt.

A X. Jubileumi Jáki Pálinkaverseny szintén jó alapul szolgált a közösségi beszélgetéshez.

Legnagyobb közönsége az I. Jáki Nyárázó HÖMBÖLDÉ-nek volt. A fesztiváljellegű programon minden korosztály megtalálta a neki való teljes kikapcsolódás örömét. A kézműves vásár és az öt élőzenei koncert mellett maga a Hömbölda is attrakció volt: a nagy szalmabálából felépített, emeletes szalmaringen hajmeresztő bátorsággal ugrálhatott, mászhatott, hömbölöghetett bárki.

É. K.: Polgármesterként te is aktív tagja, résztvevője vagy az újonnan létrejött közösségeknek, közösségi programoknak. Egy csoport tevékenysége azonban különösen közel áll szívedhez. Hogyan alakul a pajtászház sorsa?

T. E.: Nagy öröm és megtiszteltetés volt számomra, amikor a Nemzeti Művelődési Intézet Vas Megyei Igazgatósága felkínálta a lehetőséget egy színjátszókör alakítására, hiszen bár voltak hagyományai a színjátszásnak a településen, azok mára mégis feledésbe merültek. Az amatőr művészetek pedig összekovácsló erővel hatnak egy-egy új közösség tagjai számára a közös nyelv megtalálásában. Összedugtuk hát a fejünket és a 16 fős csapatban mindenki megtalálta a neki való feladatot, szerepet Szabó Róbert színművész mentorálása mellett. A darabot jómagam írtam. „A bambergi kőművesek” egy történelmi játék, amely olykor kacagtató, olykor elgondolkodtató szófordulataival, képeivel bepillantást nyújt Ják múltjának alakulásába. Tisztelegnek szánjuk a jáki templom építői, mecénása és a jáki ősök előtt, és azt tervezzük, hogy helyi premierje a jáki templom újraszentelését követő 2022. évi programsorozat keretében lesz.

É. K.: Szinte minden jáki program túlmutat Jákon. Megerősíti a helyiek összefogását, ugyanakkor fel is hívja a figyelmet a község értékeire. Milyen nyilvánossági csatornákat használtok, hogy a közművelődési feladatellátás hozzájáruljon a településfejlesztéshez?

T. E.: A közösségi médiában létrehozott felületeink, a Ják Közéleti Fórum 1200 taggal, a Jáki Kulturális Élet 650 taggal rendkívül jól bevált kommunikációs csatornák a híradás vonatkozásában csakúgy, mint a folyamatosan frissülő és új funkciókkal gyarapodó honlapunk. Ennél azonban sokkal fontosabb a személyes kapcsolattartás és jelenlét egyfelől a megye, sőt az országos közművelődési hálózatban élve a Nemzeti Művelődési Intézet által kínált olyan lehetőségekkel, mint például a közművelődési találkozók (amelyeket a média is teljes egészében közvetít) való részvétel

vagy csatlakozás a különféle felhívásokhoz.

É. K.: Melyek a távolabbi célok a település kulturális életének fejlesztése érdekében?

T. E.: Egyelőre még csak szeretnénk, ha a jáki kulturális programok képesek lennének önmagukért a falun kívülről közönséget hívni. Amiről beszámoltam, alig egy év alatt történt Jákon egy vizionárságos időszakban. Hol van ez az egy év a falunk ezeréves múltjához? Arra készülünk, hogy templomunk restaurálásának befejezése és a látogatóközpont

elkészülte után kulturális programjaink a templommal együtt képezzenek olyan vonzerőt, ami nagyszámú érdeklődőt csábít hozzánk.

Kiemelt célunk ennek érdekében a templomon túli helyi értékek megőrzése, felújítása és bemutatása. 2020-ban polgármesteri határozattal hoztam létre a Helyi Értéktár Bizottságot, ami azóta folyamatos feltáró és értékmegőrző munkát végez. Az értéktári munka keretében jelenleg folyamatban van az útszéli szakrális emlékhelyek renoválása és a 300 éves Szent Patrik és

Szent Lénárd kápolna környezetének rendezése.

Hosszabb távú célunk egy helyi galéria kialakítása a Jáki Művésztelep jáki témáiból, amely a művészek szemén keresztül, művészi módon mutatja be a falunkat.

Nekem személy szerint a legfontosabb célom és törekvésem, hogy a jákiak rájössenek, mekkora örökség birtokosai és büszkék legyenek rá. Ez a közös büszkeség alkalmas arra, hogy a közösséget összekovácsolja. Szeretném, ha mindannyian átéreznék, hogy az 1000 év kötelez.